

ارائه مدل پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی (مورد مطالعه: استان چهارمحال و بختیاری)

حجت الله مرادی پردنجانی^۱

مصطفی نیکنامی^۲

علی تقی پورظهير^۳

پریوش جعفری^۴

چکیده

این پژوهش با هدف ارائه مدل پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی انجام شد. جامعه آماری در بخش کیفی شامل افراد خبره در حوزه کارآفرینی و در بخش کمی شامل کلیه مدیران مدارس ابتدایی و کارشناسان حوزه معاونت ابتدایی اداره آموزش و پرورش استان چهارمحال و بختیاری و اساتید کارآفرینی دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ (N=۶۸۴) بود. حجم نمونه در بخش کیفی با توجه به اصل اشباع داده‌ها (۱۰ نفر) و در بخش کمی بر اساس فرمول کوکران ۲۹۷ نفر برآورد شد. برای

۱ - دانشجوی دکتری، رشته مدیریت آموزشی، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲ - دانشیار، رشته مدیریت آموزشی، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. مسئول مکاتبات: dr.m_niknami@yahoo.com

۳ - دانشیار، رشته مدیریت آموزشی، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

۴ - دانشیار، رشته مدیریت آموزشی، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

انتخاب نمونه در بخش کیفی از نمونه گیری هدفمند و در بخش کمی از نمونه گیری طبقه‌ای استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، در بخش کیفی، مصاحبه نیمه ساخت‌مند و در بخش کمی، پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود. روایی صوری پرسش‌نامه از طریق اجرای آزمایشی و روایی محتوایی از طریق قضاوت خبرگان و روایی همگرا از طریق محاسبه میانگین واریانس استخراج شده تأیید و پایایی پرسش‌نامه نیز از طریق آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۸۴ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی از کدگذاری باز و محوری و در بخش کمی از آزمون‌های آلفای کرونباخ، میانگین واریانس استخراج شده (AVE)، کجی و کشیدگی، کولموگروف، تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل عاملی تأییدی و t تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج به دست آمده به شناسایی ۶ بُعد و ۴۱ شاخص منجر شد که نام گذاری آنها ترتیب زیر بود: بُعد فردی، بُعد اجتماعی، بُعد اقتصادی، بُعد ساختاری، بُعد رفتاری، بُعد محیطی. علاوه بر این از طریق این مدل ۹ روش؛ ۷ زیرساخت و ۷ الزام نیز برای پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی کشور شناسایی شد. نتایج دیگر نشان داد که وضعیت موجود ابعاد، شاخص‌ها، روش‌ها، زیرساخت‌ها و الزامات پرورش دانش‌آموزان کارآفرین پائین تر از حد متوسط جامعه است. ۲۱ سازوکار اجرایی نیز در جهت پرورش دانش‌آموزان کارآفرین مقطع ابتدایی مورد توافق نمونه پژوهش ارائه شد و نهایتاً مدلی ۶ بخشی شامل فلسفه و اهداف، مبانی نظری، ابعاد و شاخص‌ها، زیرساخت‌ها و الزامات و سازوکارهای اجرایی در جهت پرورش دانش‌آموزان کارآفرین مقطع ابتدایی ارائه گردید و درجه تناسب آن با اطمینان ۹۵ درصد از نظر متخصصین مورد تأیید قرار گرفت.

واژگان کلیدی: پرورش، دانش‌آموز کارآفرین، مقطع ابتدایی، استان چهارمحال و بختیاری

مقدمه

کارآفرینی در هزاره سوم از مهم ترین عوامل اصلی ایجاد ارزش اقتصادی به شمار می رود از این رو دولت ها به منظور رشد و توسعه اقتصادی و پاسخ گوئی به بزرگترین چالش اقتصادی جوامع که اشتغال می باشد، مشوق اصلی کارآفرینی بوده و روش های مختلفی برای افزایش نقش آن در عرصه های مختلف جامعه به کار گرفته و راهبردها، رویکردها و راه کارهای اجرایی مناسبی برگزیده و به اجرا در آورند، یکی از این رویکردها، آموزش و پرورش کارآفرینان است. در حال حاضر آموزش های کارآفرینی نه تنها در دانشگاه ها ارایه می شود، بلکه در نظام های آموزش و پرورش و در کلیه مقاطع مختلف تحصیلی از ابتدایی گرفته تا متوسطه نیز مورد توجه خاصی قرار گرفته است. نظام آموزش و پرورش در هر کشوری باید در کنار آموزش های رسمی خود، آموزش مهارت های اساسی زندگی به دانش آموزان را در دستور کار خود قرار دهد و این مهم در بیشتر کشورهای دنیا از توسعه یافته تا کشورهای در حال توسعه در دستور کار قرار دارد (گلیکمان^۱، ۲۰۱۷: ۶۴). در این میان نیز هستند کشورهایی که توانسته اند به پیشرفت قابل توجهی در امر توجه به کارآفرینی از دوران ابتدایی تا دانشگاه داشته باشند (راجرز^۲، ۲۰۱۸: ۶۴). یکی از اهداف ذکر شده در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) پرورش تربیت یافتگانی است که با درک مفاهیم اقتصادی در چارچوب نظام و معیارهای اسلامی از طریق کار و تلاش و کارآفرینی در فعالیت های اقتصادی و در مقیاس خانوادگی، ملی و جهانی مشارکت نمایند (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰، ص ۳۰) و استقرار نظام خلاقیت و نوآوری در آموزش و پرورش و در راستای تربیت جامع و حمایت مادی و معنوی از دانش آموزان خلاق، نوآور و کارآفرین به عنوان یکی از راه کارهای تحول بنیادین در نظام آموزشی کشور ذکر شده است. وظیفه اساسی سیاست گذاران و برنامه ریزان آموزشی، پرورش توانائی های

1 - Glickman

2 - Rogers

دانش آموزان در همه زمینه‌ها و حل مسائل زندگی واقعی آنان می‌باشد (فهامی و محزونیه، ۱۳۹۶، ص ۱۲۴). لذا از موارد مهمی که باید به آن توجه داشت، موضوع اشتغال است و باید از دوران کودکی آینده نگری شغلی و کسب و کار در اذهان کودکان ایجاد گردد. یکی از برنامه‌هایی که در راستای اشتغال‌زایی اجرا می‌شود، توسعه و پرورش کارآفرینی است و ایجاد روحیه، نگرش و مهارت‌های کارآفرینانه و داشتن برنامه‌هایی برای اجرا و ارزشیابی این روحیات، نگرش‌ها و مهارت‌ها از وظایفی است که باید به آن پرداخته شود (یعقوبی نجف آبادی، ۱۳۹۶، ص ۲۸).

کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش فرایند منظم و مستمری است که از یک سو به شناسائی و بهره برداری مؤثر کلیه منابع درونی و بیرونی نظام آموزشی منجر می‌شود و از سوی دیگر، موجب ایجاد فرصت‌های جدید یاددهی و یادگیری می‌گردد. این فرایند با تکیه بر دو محور آموزش فراگیر کارآفرین و فراهم آوردن زمینه‌های بروز و ظهور آن و پرورش دانش آموزان کارآفرین محقق می‌گردد (حسن مرادی، ۱۳۹۴). بر این اساس نظام آموزشی کشور نقش عمده‌ای در توسعه کارآفرینی ایفا می‌نماید، به گونه‌ای که رابطه مستقیمی بین پیشرفت‌های فناوری و کارآفرینی وجود دارد. از آنجایی که کارآفرینی عامل مهمی در توسعه اقتصادی به حساب می‌آید، آموزش و پرورش آن کمک شایانی به توسعه اقتصادی خواهد داشت. برخی بر این باورند که کارآفرینی قابل آموزش و پرورش نیست، به بیانی دیگر آنها می‌گویند کارآفرینی ذاتی است نه اکتسابی، اما در نقطه مقابل این گروه از اندیشمندان، بسیاری دیگر بر این باورند که کارآفرینی را می‌توان آموزش و پرورش داد و آن را ترویج نمود (کورسیو^۱، ۲۰۱۶، ص ۱۲۳). در تمام نظام‌های آموزش و پرورش دنیا بر این نکته اتفاق نظر وجود دارد که مهم‌ترین دوره تحصیلی، دوره ابتدایی است. چرا که شکل‌گیری شخصیت فرد در این دوره مهم‌تر انجام می‌گیرد و پایه و

1 - Cuerciv

اساس آموزش‌های بعدی است و در رشد مفاهیم و اموری که در زندگی روزمره با آنها مواجه است نقش مهمی بر عهده دارد (هیس^۱، ۲۰۱۶، ص ۱۲۳). با توجه به اینکه شخصیت آدمی عمدتاً در دوران کودکی و نوجوانی شکل می‌گیرد، می‌توان در گام اول با استفاده از الگوها و مدل‌های مناسب و داشتن یک برنامه صحیح آموزشی و پرورشی ضمن پرورش روحیه کارآفرینی در دانش‌آموزان، آنان را با مفاهیم و روش‌های راه‌اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه آشنا ساخت (احمدپورداریانی و مقیمی، ۱۳۹۳، ص ۲۳)، بنابراین نظام آموزش و پرورش باید آموزش‌های کارآفرینی را در همه مقاطع تحصیلی توسعه دهد و از آنجائی که دوره ابتدایی سنگ بنای آموزش‌های دیگر است؛ توجه به این آموزش‌ها از این دوره اهمیت ویژه‌ای دارد. محتوای آموزشی کتاب‌ها در ذهن دانش‌آموزان اولین نقوشی هستند که بر لوح صاف و سفید نقش می‌بندند، دانش‌آموزان با مطالعه کتب و محتوای آموزشی با بسیاری از این مهارت‌ها آشنا می‌شوند، لذا انتظار می‌رود تا علاوه بر تسلط داشتن بر دانش رو به تزاید مدرسه رفتار متناسب با اجتماع را بیاموزند. شاپيرو (۲۰۱۶) هدف مقطع ابتدایی را آموزش درباره کارآفرینی و مهم‌ترین محتوای آموزشی این دوره را مباحث نظری کارآفرینی و مفاهیم، اصول و نظریه‌های کارآفرینی می‌داند (شاپيرو، ۲۰۱۷، ص ۱۳). شناسائی ویژگی‌های کارآفرینی فراگیران و به دنبال آن پرورش کارآفرینی باید در کنار اصلاح سایر نظام‌های آموزشی موجود صورت گیرد و متأسفانه چون دانش‌آموزان مدارس ابتدایی به خوبی با شیوه‌های شناخت فرصت‌های اشتغال آشنا نمی‌شوند و همچنین به دلیل اینکه آموزش و پرورش قابلیت‌های لازم را برای به‌عهده گرفتن مشاغل جدید در آنها مهیا نمی‌سازد، لذا دانش‌آموزان با طرز فکر کارآفرینانه‌ای تربیت نشده و هیچ‌گونه شناختی نسبت به کسب و کارها ندارند. پرورش ویژگی‌های کارآفرینانه در دانش‌آموزان وظیفه اصلی همه برنامه‌ریزان آموزشی و به‌ویژه معلمان است و آنان در این زمینه عنصری

1 - Hiss, R.

2 - Shapero

کلیدی به شمار می‌روند (گرائلی شیخ و پارسا، ۱۳۹۵، ص ۳). لذا آموزش و پرورش کارآفرینی از مقطع ابتدایی، از اهمیت بسزایی برخوردار خواهد بود و تداوم بخش تکوین شناختی، زیستی و اجتماعی دانش آموز می‌باشد. هم چنین دوره‌ای است که در آن فرصت و موقعیت مناسب برای تحصیل، تربیت و یادگیری شیوه ارتباط صحیح با دیگران برای کودک فراهم می‌گردد و استعدادهاى کودک به تدریج شکوفا می‌شود (صافی، ۱۳۸۵).

در اکثر کشورهای دنیا تلاش‌های گسترده‌ای برای کارآفرینی کودکان و کارآفرینی دانش‌آموزان ابتدایی در حال انجام است که از جمله آنها می‌توان به برنامه‌های آموزشی جامعه کوچک^۱ در مدارس آمریکا اشاره نمود که برای کودکان پیش دبستانی و دبستانی اجرا می‌شود و اهدافی از قبیل آموزش مفاهیم کارآفرینی از جنبه نظری و عملی و ترکیب کارآفرینی با موضوعات درسی را دنبال می‌نماید (دیر^۲، ۲۰۱۱، ص ۱۶). همچنین می‌توان به برنامه‌های آموزش کارآفرینی در کانادا، چین، سنگاپور اشاره کرد که در آنها آموزش کارآفرینی و نوآوری در قالب سرگرمی و و کارهای دستی به دانش‌آموزان دوره ابتدایی ارایه می‌شود، اشاره نمود (پالی^۳، ۲۰۱۴، ص ۴۳). علاوه بر این در بسیاری از کشورها تلاش‌های جدی در زمینه توسعه کارآفرینی از دوره دبستان شروع شد و اقداماتی در برنامه درسی آنان به وجود آمده است. در برخی از کشورها آموزش کارآفرینی به صورت اجباری و در برخی دیگر به صورت تلفیقی با سایر برنامه‌های درسی ارایه می‌شود. بیشتر کشورها ضرورت آموزش کارآفرینی را تشخیص داده و آن را از دوره ابتدایی وارد برنامه‌های درسی ملی خود کرده‌اند (کمیسیون اروپایی کارآفرینی کودکان^۴، ۲۰۱۵، ص ۱۳). از جمله کشورهایی که در این زمینه اقدامات موثری انجام داده‌اند می‌توان به لوکزامبورگ (۲۰۱۲)، ایرلند (۲۰۱۲)، قبرس (۲۰۱۲)، سوئد (۲۰۱۲)، اتریش (۲۰۰۴) و مالت

1 - Mini Society

2 - Dyer

3 - Paley

4 - The European Commission

(۲۰۱۰) هلند (۲۰۱۳)، سنگاپور (۲۰۱۵) اشاره نمود که همگام با برنامه‌ها طولانی مدت کمیسیون اتحادیه اروپا (۲۰۲۰) در راستای حمایت و توسعه کارآفرینی در سطوح پیش دبستانی و دبستانی توسعه یافته است. شواهد تجربی مبنی بر اهمیت تحصیل در بهبود و ترویج کارآفرینی توسط کوریلسکی و والس‌تد^۱ (۲۰۰۸)، کوریلسکی و اسفندیاری^۲ (۲۰۱۴) و کوریلسکی و کارلسون^۳ (۲۰۱۶) مورد تأیید قرار گرفته است. البته آنها تأکید دارند که زیربنای اصلی ترویج کارآفرینی بایستی در سال‌های اولیه پایه گذاری شود. علی‌رغم اهمیت موضوع آموزش و پرورش کارآفرینی در جهان و ایران بحث توسعه و پرورش کارآفرینی و کارآفرینان از دوران کودکی و تحقیقات مربوط به آن تا به حال مورد توجه جدی قرار نگرفته است و تحقیقاتی که تاکنون صورت گرفته بیشتر به دوره متوسطه و دانشگاه و یا صنایع مربوط می‌باشد، ولی پرورش کارآفرینی و کارآفرینان و توسعه مهارت‌های کارآفرینانه باید از مدارس ابتدایی نهادینه و اجرایی شود، البته تدابیری جهت توجه بیشتر و پرورش کارآفرینی در دانش آموزان کشور در دستور کار قرار گرفت و حتی کتابی با محوریت کارآفرینی ویژه دانش آموزان ابتدایی با عنوان صد دانه یا قوت منتشر شده است، که در آن به مباحث کارآفرینی پرداخته شده است و ویژه دانش آموزان مقطع ابتدایی می‌باشد و همزمان با آغاز شروع سال تحصیلی ۹۴-۹۵ در مراکز آموزشی این مقطع تحصیلی تدریس شد (زرافشان، ۱۳۹۵). با توجه به این که در رویکردهای جدید کارآفرینی به آموزش و پرورش کارآفرینی از دوران کودکی تأکید شده است و با توجه به اهمیتی که کارآفرینی و کارآفرینان در رشد اقتصادی جامعه ایفا می‌کنند و عنایتی که نظام آموزشی کشور به پرورش دانش آموزان کارآفرین دارد و همچنین برنامه‌ها و تحقیقات اخیری که در بیشتر کشورهای دنیا به اهمیت دوره ابتدایی و پرورش کارآفرینی

1 - Kourilsky& Walstad

2- Kourilsky& Esfandiari

3- Kourilsky& Karrlson

از این مقطع حساس توجه داشته‌اند و همچنین بررسی ادبیات موجود بیانگر این مطلب است که برنامه‌های آموزشی و پرورشی مدارس ابتدایی نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای مربوط به پرورش دانش‌آموزان این دوره باشد و همچنین خلایق که در مطالعات و دانش‌سازمان یافته در حوزه کارآفرینی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی وجود دارد، در واقع مشکل عدم توجه نظام آموزش و پرورش کشور به مقوله کارآفرینی، خلاء مطالعات و دانش‌سازمان یافته در حوزه کارآفرینی دانش‌آموزان، نبود مدلی برای پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی و نبود برنامه‌ای جامع و مدون در نظام آموزش و پرورش جهت پرورش دانش‌آموزان کارآفرین از مهم‌ترین مشکلاتی است که نظام آموزشی کشور در مقطع ابتدایی مواجه است، لذا باید به پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی توجه داشت. از این‌رو مسئله اصلی این پژوهش این است که چه مدلی برای پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی کشور می‌توان ارائه داد؟، ابعاد و شاخص‌ها، روش‌ها، زیرساخت‌ها و الزامات پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی کدامند و چه وضعیتی دارند؟ و چه ساز و کارهای اجرایی می‌توان برای پرورش دانش‌آموزان کارآفرین مقطع ابتدایی ارائه داد؟

مبانی نظری

بزرگترین مانع برای ایجاد چارچوب مفهومی کارآفرینی، پرورش کارآفرینی است (شین و ونتاکارمان^۱، ۲۰۱۵). چارچوب مفهومی برای پرورش کارآفرینی سه مسیر دنبال می‌کند: پرورش کارآفرینان فردی: در این چارچوب محور اصلی پرورش کارآفرینی فرد کارآفرین است در این چارچوب به پرورش کلیه ویژگی‌های کارآفرینانه در فرد توجه می‌شود و لازم است تا طی فرایندی این ویژگی‌ها در فرد تقویت گردد (هارپر^۲، ۲۰۱۴). **پرورش کارآفرینی طی فرایند نوآوری:** با توجه به اینکه مهم‌ترین کارکرد کارآفرینان نوآوری

1 - Shane, S., Venkataraman, R.

2 - Harper, F.

می باشد، از این رو پرورش کارآفرینان مستلزم توجه به ایجاد و بهره برداری و کشف فرصت‌هایی است که حاصل تعامل کارآفرینان و زمینه خاصی که قرار است در آن اجرا شود. لذا لازم است در پرورش کارآفرینان به فرایند نوآوری توجه نمود (مقیمی و همکاران، ۱۳۹۵، ص ۳۷). پرورش کارآفرینی برای ایجاد کسب و کارهای جدید: پرورش کارآفرینی به عنوان ایجاد کسب و کارهای جدید بخشی از رویکرد رفتاری به کارآفرینی است. این رویکرد، پرورش کارآفرینی را به عنوان ایجاد کسب و کار جدید تعریف کرده است و بر روی فعالیت‌هایی که باید به پرورش کارآفرینان (در اینجا منظور ایجاد کسب و کارهای جدید است نه ویژگی‌های کارآفرینی) متمرکز گردد. این رویکرد به پرورش کارآفرینی به جای تمرکز بر پرورش ویژگی‌های فردی به ایجاد و فرایند ایجاد کسب و کار جدید متمرکز است (براش^۱، ۲۰۱۳).

شایستگی‌های کارآفرینانه عناصر کلیدی برای توسعه هر اقتصاد ملی است. (برنامه درسی ملی مزوس^۲، ۲۰۱۶). با توجه به هدف اصلی پژوهش که ارائه مدل پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی است، بر اساس مبانی نظری و پژوهش‌های انجام گرفته، به نظر می‌رسد ابعاد (فردی، اجتماعی، اقتصادی، ساختاری، رفتاری و محیطی)، روش‌ها، زیرساخت‌ها و الزامات می‌توانند به عنوان بخش‌های اصلی مدل مد نظر قرار گیرند (جدول شماره ۱ و ۲).

جدول ۱: چارچوب نظری پژوهش

نظریه‌ها	نظریه پرداز
رهیافت روانشناسی	استنورث (۲۰۰۸)، مقیمی و همکاران (۱۳۹۲)؛ ویور و هندرسون (۲۰۱۵)
رهیافت سازمانی	کیم (۲۰۰۷)؛ احمدپورداریانی (۱۳۹۶)

1 - Brush, C.

2 - Nacionalni okvirni kurikulum, MZOŠ

نظریه مدرسه اثربخش	وارون (۲۰۰۴)؛ شاین (۲۰۱۶)
نظریه مدرسه خلاق	گیسون (۲۰۱۱)
نظریه یادگیری کارآفرینانه	گیب (۲۰۱۷)
مدل پرورش کارآفرینی	احمدپورداریانی (۱۳۸۶)
نظریه زیرساختارهای پرورش دهنده کارآفرینی	موریس و لوئیس (۲۰۱۲)
سند تحول بنیادین (۱۳۹۰)	-

جدول ۲: چارچوب تجربی پژوهش

پیشینه	پژوهشگر داخلی	پژوهشگر خارجی
آموزش کارآفرینانه	یعقوبی نجف آبادی (۱۳۸۹)؛ استیری (۱۳۸۹)؛ محمدی الیاسی و همکاران (۱۳۹۱)؛ قنبری (۱۳۹۲)؛ بهمنی (۱۳۹۲)؛ سبزه (۱۳۹۴)؛ آراستی و همکاران (۱۳۹۵)؛	رز (۲۰۱۲)؛ اوگبنا و همکاران (۲۰۱۳)؛ هابر، اسلو و پراگ (۲۰۱۳)؛ گیب و کاتن (۲۰۱۱)
پرورش کارآفرینی	فرهنگی و صفرزاده (۱۳۸۵)؛ احمدپورداریانی (۱۳۸۶)؛ علایی (۱۳۹۳)؛ آسا (۱۳۹۴)؛ معصومی و همکاران (۱۳۹۵)	هیلبران (۲۰۱۰)
شاخص ها	مدرسی عالم و داوودی (۱۳۸۷)	ویات (۲۰۱۶)
زیرساخت ها	منصوری (۱۳۹۵)؛ معصومی و همکاران (۱۳۹۴)	سییل هیلبران (۲۰۱۷)
مؤلفه ها	فرهنگی و صفرزاده (۱۳۸۵)؛ احمدپورداریانی (۱۳۸۶)	دیده بان جهانی کارآفرینی (۲۰۱۵)
روش ها	احمدپورداریانی (۱۳۸۶)	ویات (۲۰۱۶)
الزامات	حجاریان (۱۳۹۵)	

روش شناسی تحقیق

از نظر هدف، این پژوهش کاربردی است. به لحاظ طرح پژوهشی از نوع توصیفی می باشد و از آنجایی که داده های مورد نیاز آن به روش کیفی و کمی گردآوری می شود به لحاظ رویکرد جمع آوری اطلاعات، آمیخته (کمی-کیفی)^۱ می باشد.

شرکت کنندگان پژوهش در بخش کیفی شامل ۱۰ نفر از افراد خبره (اساتید کارآفرینی فعال در حوزه کارآفرینی در آموزش و پرورش و کارشناسان و مدیران دارای سابقه فعالیت های آموزشی و یا پژوهشی در حوزه کارآفرینی) می باشد که به روش نمونه گیری هدفمند و با استفاده از اصل اشباع داده ها انتخاب شدند. از این تعداد ۶ نفر از اساتید کارآفرینی دانشگاه، ۱ نفر از کارشناسان حوزه معاونت ابتدایی اداره کل آموزش و پرورش و سه نفر از مدیران مدارس ابتدایی بودند. معیارهای انتخاب این افراد، داشتن سابقه مدیریتی در مدارس مقطع ابتدایی، فعالیت در مقطع ابتدایی و داشتن سابقه آموزشی و پژوهشی در حوزه کارآفرینی می باشد. از تعداد ذکر شده، تعداد ۶ نفر دارای مدرک تحصیلی دکتری و تعداد ۴ نفر دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس بودند. از نظر جنسیتی نیز، تعداد ۷ نفر مرد و ۳ نفر زن بودند. در بخش کمی جامعه آماری شامل سه گروه مدیران مدارس ابتدایی استان چهارمحال و بختیاری (به تعداد ۶۲۴ نفر)، کارشناسان حوزه معاونت ابتدایی استان چهارمحال و بختیاری (به تعداد ۲۲ نفر) و اساتید کارآفرینی دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران (به تعداد ۳۸ نفر) در استان چهارمحال و بختیاری در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ می باشد ($N=684$). در بخش کمی، با توجه به نامتجانس بودن زیر گروه ها ز روش نمونه گیری طبقه ای استفاده شده است. برای این منظور، از بین گروه مدیران مدارس مقطع ابتدایی، نمونه مورد نظر به شرح جدول شماره ۳-۱ تعیین و حجم نمونه نیز بر اساس فرمول «کوکران» ۲۳۷ نفر مشخص شد. در بخش کیفی پژوهش، ابزار مورد استفاده جهت

1 -Mixed Method Research

شناسایی ابعاد، شاخص‌ها، روش‌ها، زیرساخت‌ها، الزامات و ساز و کارهای پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی مصاحبه نیمه ساختمند بوده است. علاوه بر سوالات مطرح شده، در حین مصاحبه با افراد ذکر شده، مطالب نوینی نیز توسط آنها مطرح شده و مورد بحث و نظر قرار گرفت و سپس، ابعادی که مورد اجماع همگانی بودند، انتخاب شدند. در بخش کمی پژوهش، ابزار مورد استفاده جهت تعیین ابعاد و شاخص‌های روش‌ها، الزامات و زیرساخت‌ها و سازوکارهای پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی پرسش‌نامه بوده است که این پرسش‌نامه با مطالعه مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های انجام شده و با عنایت به موارد شناسایی شده در بخش کیفی توسط محقق طراحی شده است. این پرسش‌نامه بر مبنای مقیاس ۵ گزینه‌ای (خیلی کم با نمره ۱، کم با نمره ۲، نظری ندارم با نمره ۳، زیاد با نمره ۴ و خیلی زیاد با نمره ۵) است. اطلاعات جمعیت شناختی جامعه مورد مطالعه نیز از حیث جنسیت و سن، مدرک تحصیلی و سابقه کار جمع‌آوری شده است. دسته‌بندی عبارات مندرج در پرسش‌نامه به شرح زیر می‌باشد:

۱- ابعاد و شاخص‌ها، روش‌ها، زیرساخت‌ها و الزامات پرورش دانش‌آموزان کارآفرین: شامل ۶ سوال و

۶۴ شاخص

۲- سازوکارهای اجرایی پرورش دانش‌آموزان کارآفرین: شامل ۱ سوال و ۲۱ سازوکار

۳- سوالات درجه تناسب فلسفه و اهداف، مبانی نظری، ابعاد و شاخص‌ها، روش‌ها، زیرساخت‌ها و الزامات و سازوکارهای مدل ارائه شده: شامل ۱ سوال به منظور تعیین درجه تناسب مدل پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی از دیدگاه متخصصان در هفت بخش

برای تعیین روایی پرسش‌نامه پژوهش از روایی صوری و محتوایی و روایی تشخیصی (همگرا) استفاده شده است. پایایی پرسش‌نامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ به واسطه نرم‌افزار آماری SPSS محاسبه گردیده است. بدین صورت که پرسش‌نامه تحقیق بر روی نمونه‌ای ۶۰ نفر اجرا شد و ضرایب آلفای کرونباخ برای ابعاد و ولفه‌های پرسش‌نامه به شرح جدول شماره ۴ برآورد گردید و همان‌طور که مشاهده می‌شود، مقدار تمامی اعداد به دست آمده، به دلیل آنکه

بالا تر از ۰/۷ می باشند، نشان دهنده همسانی درونی و اعتبار پرسش نامه پژوهش می باشد و نیازی به حذف عبارات جهت بالا بردن اعتبار بیشتر پرسش نامه نیست.

جدول ۳: ضرایب پایایی ابزار پژوهش

مؤلفه ها	آلفای کرونباخ
بعد فردی	۰/۷۰
بعد اجتماعی	۰/۷۹
بعد اقتصادی	۰/۷۸
بعد ساختاری	۰/۸۱
بعد رفتاری	۰/۸۰
بعد محیطی	۰/۸۴
روش ها	۰/۷۸
زیرساخت ها	۰/۷۹
الزامات	۰/۸۱
کلی	۰/۸۶

برای تجزیه و تحلیل داده ها در بخش کیفی از کدگذاری باز و محوری و در بخش کمی از آزمون های زیر و به واسطه نرم افزارهای آماری SPSS-22، Lisrel استفاده شده است: جدول فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد، کجی، کشیدگی، ضریب آلفای کرونباخ، میانگین واریانس استخراج شده (AVE)، ماتریس جذر AVE، آزمون کولموگروف، تحلیل عاملی اکتشافی (کومو، بارتلت) و t تک نمونه ای.

یافته های تحقیق

تجزیه و تحلیل داده های مربوط به سوال اول تحقیق: ابعاد و شاخص های پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی کدامند؟

نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری، به استخراج ۶ بُعد از ۴۱ مفهوم منجر شد که هر یک از این ابعاد عبارتند از: بعد فردی، بعد اجتماعی، بعد اقتصادی، بعد ساختاری، بعد

رفتاری و بعد محیطی. با استفاده از روش تحلیل عامل اکتشافی، پس از ۱۸ بار چرخش، تعداد ۶ بعد را به عنوان ابعاد پرورش دانش آموزان کارآفرین از بین ۶۴ شاخص نشان می دهد که ۶۴/۸۷۶ درصد کل واریانس توسط این ۶ بعد تبیین می شود، تعداد ۶ بعد به عنوان ابعاد پرورش دانش آموزان کارآفرین از بین ۶۴ شاخص شناسایی شده اند که میزان اثرات کلی این ابعاد و شاخص های آن برابر با ۶۶/۸۷۶ درصد بوده است.

با استفاده از آزمون t تک نمونه ای، نشان داد بین میانگین های مشاهده شده و میانگین جامعه (۳) تفاوت معناداری وجود ندارد و در نتیجه، وضعیت موجود ابعاد پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی (به جز بعد اجتماعی و فردی) کمتر از متوسط جامعه است. از میان ابعاد بعد رفتاری با میانگین ۳,۷۸ و بعد اجتماعی با میانگین ۲,۹۸ بهترین و بدترین وضعیت را داشتند.

جدول ۴: آزمون t تک نمونه ای برای تعیین وضع موجود ابعاد و شاخص های پرورش دانش آموزان کارآفرینی

ابعاد	میانگین	انحراف استاندارد	t	df	Sig
بعد فردی	۳,۸۹۷۲	۷۷۰۰۳.	۱,۹۸۱	۲۹۶	۰۴۱.
بعد اجتماعی	۳,۹۸۰۱	۷۸۱۰۵.	۱,۹۸۰	۲۹۶	۰۴۹.
بعد اقتصادی	۲,۸۶۵۴	۷۶۹۰۲.	۱,۵۱۳	۲۹۶	۱۲۸.
بعد ساختاری	۲,۸۴۹۸	۷۴۵۳۲.	۱,۴۱۵	۲۹۶	۱۱۰.
بعد رفتاری	۲,۷۸۱۲	۷۳۲۱۴.	۱,۷۲۷	۲۹۶	۱۸۳.
بعد محیطی	۲,۶۶۵۴	۷۶۵۳۲.	۱,۶۲۸	۲۹۶	۲۴۳.

همان طور که در جداول شماره ۴ نشان داده شده است، آماره t محاسبه شده در تمام ۶ بعد و ۶۴ شاخص آن نشان می دهد که مقادیر به دست آمده با درجه آزادی ۲۹۶ و آلفای ۰/۰۵ به جز بعد فردی و اجتماعی کوچکتر از مقدار t بحرانی (۱/۹۶) هستند. لذا فرض صفر مبنی بر عدم تفاوت بین میانگین های مشاهده شده و میانگین جامعه (۳) تأیید شده و مشخص می شود که بین میانگین های مشاهده شده و میانگین جامعه (۳) تفاوت معناداری

وجود ندارد و در نتیجه، وضعیت موجود ابعاد پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی کمتر از متوسط جامعه است.

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به سوال دوم تحقیق: با عنوان روش‌های پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی کدامند؟ و وضع موجود روش‌های پرورش دانش آموزان کارآفرینی در مقطع ابتدایی چگونه است؟

نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری، به استخراج ۹ روش منجر شد که هر یک از این روش‌ها عبارتند از: روش سخنرانی، روش مباحثه گروهی، روش شبیه‌سازی، روش مصاحبه با کارآفرینان موفق، شروع کسب و کار واقعی یا مجازی، روش تدوین طرح کسب و کار، روش مطالعه موردی، روش کارورزی و روش مربی‌گری.

جدول ۵: آزمون t تک نمونه‌ای برای تعیین وضع موجود روش‌های پرورش دانش آموزان کارآفرینی در مقطع ابتدایی

روش‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	t	df	Sig
سخنرانی	۳,۹۸۰۱	۷۷۰۰۳	۱,۹۸۱	۲۹۶	۰۴۱
مباحثه گروهی	۳,۸۹۷۲	۷۸۱۰۵	۱,۹۷۸	۲۹۶	۰۴۹
شبیه‌سازی	۲,۸۶۵۴	۷۶۹۰۲	۱,۵۱۳	۲۹۶	۱۲۸
تدوین طرح کسب و کار	۲,۸۶۵۴	۷۶۹۰۲	۱,۵۱۳	۲۹۶	۱۲۸
مطالعه موردی	۲,۹۸۰۲	۷۸۱۰۵	۱,۹۲۱	۲۹۶	۱۴۹
شروع کسب و کار واقعی یا مجازی	۲,۸۴۹۸	۷۴۵۳۲	۱,۴۱۵	۲۹۶	۱۱۰
کارورزی	۲,۷۸۱۲	۷۳۲۱۴	۱,۷۲۷	۲۹۶	۱۸۳
مربی‌گری	۲,۶۶۵۴	۷۶۵۳۲	۱,۶۲۸	۲۹۶	۲۴۳

با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای، نتایج نشان داد بین میانگین‌های مشاهده شده و میانگین جامعه (۳) تفاوت معناداری وجود ندارد و در نتیجه، وضعیت موجود روش‌های پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی (به جز روش سخنرانی و مباحثه گروهی) کمتر از

متوسط جامعه است. از میان روش‌ها روش سخنرانی با میانگین ۳,۹۸ و روش کارورزی با میانگین ۲,۷۸ بهترین و بدترین وضعیت را داشتند. تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به سوال سوم تحقیق: با عنوان وضع موجود زیرساخت‌ها و الزامات پرورش دانش‌آموزان کارآفرینی در مقطع ابتدایی چگونه است؟

جدول ۶: آزمون t تک نمونه‌ای برای تعیین وضع موجود زیرساخت‌ها و الزامات پرورش دانش‌آموزان

کارآفرینی

Sig	df	t	انحراف استاندارد	میانگین	زیرساخت‌ها و الزامات
۰.۳۸.	۲۹۶	۱,۹۹۴	۷۸۰۹۵.	۳,۷۸۹۷	فضا
۰.۳۲.	۲۹۶	۱,۹۸۷	۷۴۵۳۲.	۳,۶۷۸۹	امکانات
۰.۴۶.	۲۹۶	۱,۹۷۵	۷۶۵۴۳.	۳,۶۵۴۳	تکنولوژی و فناوری
۰.۴۹.	۲۹۶	۱,۹۶۴	۷۷۶۵۴.	۳,۹۵۶۷	منابع اطلاعاتی
۱۳۴.	۲۹۶	۱,۴۲۱	۷۴۵۶۳.	۲,۳۲۱۴	سرمایه گذاری
۱۶۵.	۲۹۶	۱,۵۴۳	۷۴۵۶۷.	۲,۳۴۱۶	مراکز رشد و توسعه کارآفرینی
۰.۹۷.	۲۹۶	۱,۶۳۴	۷۲۳۵۶.	۲,۳۵۴۲	برنامه‌های آموزشی و مشاوره ای
۳۲۴.	۲۹۶	۱,۸۷۶	۷۱۲۳۴.	۲,۳۶۵۲	واحد مدیریت و توسعه
۱۱۰.	۲۹۶	۱,۴۵۶	۶۴۳۲۴.	۲,۹۸۴۳	تشکیل و توسعه نهادهای علمی
۰.۸۹.	۲۹۶	۱,۷۳۷	۶۸۹۸۷.	۲,۸۷۴۵	تشکیل نهادهای حمایتی از فعالیت‌ها
۰.۸۵.	۲۹۶	۱,۶۵۴	۷۱۲۳۷.	۲,۸۷۳۹	حمایت از توسعه شرکت‌ها
۱۱۱.	۲۹۶	۱,۵۴۶	۷۸۹۲۱.	۲,۷۶۵۴	ایجاد تشکل‌های غیر دولتی

آماره t محاسبه شده در تمام ۷ زیرساخت و ۷ الزام نشان می‌دهد که بین میانگین‌های مشاهده شده و میانگین جامعه (۳) تفاوت معناداری وجود ندارد و در نتیجه، وضعیت موجود زیرساخت‌های پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی (به جز زیرساخت‌های فضا، امکانات، تکنولوژی و فناوری و منابع اطلاعاتی) کمتر از متوسط جامعه است. از میان زیرساخت‌ها منابع اطلاعاتی با میانگین ۳,۹۵ و زیرساخت مراکز رشد و توسعه کارآفرینی با میانگین ۲,۳۴ بهترین و بدترین وضعیت را داشتند. همچنین نتایج

نشان داد که وضعیت موجود الزامات پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی کمتر از متوسط جامعه است. از میان الزامات الزام واحد مدیریت و توسعه با میانگین ۲,۳۶ و الزام تشکیل و توسعه نهادهای علمی و آموزشی با میانگین ۲,۹۸ بهترین و بدترین وضعیت را داشتند.

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به سوال مدل پیشنهادی پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی چگونه است؟

با استفاده از آزمون تحلیل عاملی تأییدی از طریق تکنیک مدل‌یابی معادله ساختاری نشان داد مدل پژوهش دارای ۶ بعد، ۹ روش، ۷ زیرساخت و ۷ الزام است که بار عاملی تمام آنها بیشتر از ۰/۳ و در حد قابل قبولی قرار دارد. مقادیر آماره t به دست آمده نیز در تمام مسیرها بزرگتر از ۱/۹۶ است. مقادیر آماره t به دست آمده نیز در تمام مسیرها بزرگتر از ۱/۹۶ است. بنابراین می‌توان گفت ارتباط معناداری بین هر بعد/روش/زیرساخت و الزام با شاخص‌های مرتبط به آن وجود دارد و نیز، مقادیر به دست آمده در شاخص‌های برآزش مدل در کل ابعاد و شاخص‌ها (۶ بعد و ۴۱ شاخص) مطابق با استانداردهای قابل قبول است و می‌توان با اطمینان اظهار نمود که مدل تحقیق از برآزش مناسبی برخوردار است. همچنین با توجه به مقادیر حاصل شده مشخص شد که: در بعد فردی، بیشترین بار عاملی مربوط به شاخص شماره ۶ با وزن ۰/۹۱؛ در بعد اجتماعی، بیشترین بار عاملی مربوط به شاخص شماره ۱۲ با وزن ۰/۷۸؛ در بعد اقتصادی، بیشترین بار عاملی مربوط به شاخص شماره ۱۳ با وزن ۰/۸۸؛ در بعد ساختاری، بیشترین بار عاملی مربوط به شاخص شماره ۲۴ با وزن ۰/۸۹؛ در بعد رفتاری، بیشترین بار عاملی مربوط به شاخص شماره ۳۲ با وزن ۰/۷۵؛ در بعد محیطی، بیشترین بار عاملی مربوط به شاخص شماره ۴۰ با وزن ۰/۶۳ است. همان‌طور که در جدول شماره ۱۲ نشان داده شده است، مقدار مجذور کای با درجه آزادی $df=1678$ برای این مدل $X^2=4765/08$ و سطح معنی‌داری آن ۰/۰۰۰ برآورد شده که در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است. نسبت مجذور کای به درجه آزادی مربوطه برابر با ۲/۷۴۳ به دست

آمده است که این مقدار منطبق با سطح قابل قبول که کمتر از ۵ می باشد، است و نشان دهنده برازش قابل قبولی برای مدل است. شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) برای مدل های خوب ۰/۰۵ است. در صورتی که بین ۰/۰۵ تا ۰/۰۸ باشد، برازش قابل قبول، اگر بین ۰/۰۸ تا ۰/۱ باشد، برازش متوسط است و مدلی که در آن این شاخص از ۰/۱ بیشتر باشد، برازش ضعیفی دارد. این شاخص در مدل ارائه شده برابر با ۰/۰۶۸ محاسبه شده است که نشان می دهد مدل از برازش قابل قبولی برخوردار است. شاخص ریشه میانگین مربعات باقی مانده استاندارد شده (SRMR) برای این مدل ۰/۰۳۶ محاسبه شده است که مقدار کوچکتر از ۰/۰۵ نشان از تبیین نسبتاً مناسب کوواریانس ها دارد. سایر شاخص ها همچون نیکویی برازش (GFI)، برازش هنجار یافته (NFI)، برازش هنجار نیافته (NNFI) برازش تطبیقی (CFI) و برازش افزایش (IFI) نیز می بایستی بیشتر از ۰/۹۰ و در مورد شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI) بیشتر از ۰/۸۰ باشند که در مدل تحقیق این شروط نیز رعایت شده است و میزان آنها به ترتیب برابر با ۰/۹۲، ۰/۹۵، ۰/۹۱، ۰/۹۲، ۰/۸۸ است و بنابراین می توان نتیجه گرفت که مقادیر به دست آمده در شاخص های برازش مدل در کل ابعاد و شاخص ها (تعداد ۶ بعد، ۹ روش، ۷ زیرساخت و ۷ الزام و ۶۴ شاخص) مطابق با استانداردها قابل قبول است و می توان با اطمینان اظهار نمود که مدل تحقیق از برازش مناسبی برخوردار است و داده های تجربی اصطلاحاً به خوبی با آن منطبق می باشند.

جدول ۷: شاخص‌های برازش مدل

نام شاخص	مقدار شاخص محاسبه شده	سطح قابل قبول	نتیجه برازش
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۶۸	< ۰/۰۸	عالی
نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی (X^2 / df) (4765.08 / 1678)	۲/۷۴۳	< ۵	عالی
نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۰	> ۰/۹۰	عالی
نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)	۰/۸۸	> ۰/۸۰	عالی
برازش هنجار یافته (NFI)	۰/۹۲	> ۰/۹۰	عالی
برازش هنجار نیافته (NNFI)	۰/۹۵	> ۰/۹۰	عالی
برازش تطبیقی (CFI)	۰/۹۱	> ۰/۹۰	عالی
برازش افزایش (IFI)	۰/۹۲	> ۰/۹۰	عالی
ریشه میانگین مربعات باقی مانده استاندارد شده (SRMR)	۰/۰۳۶	< ۰/۰۵	عالی

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یافته‌های به دست آمده از پژوهش، به شناسایی ۶ بُعد، ۹ روش، ۷ زیرساخت، ۷ الزام، ۶۴ شاخص و ۲۱ ساز و کار در جهت پرورش دانش‌آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی انجامید. علی‌رغم اهمیت موضوع آموزش و پرورش کارآفرینی در جهان و ایران بحث توسعه و پرورش کارآفرینی و کارآفرینان از دوران کودکی و تحقیقات مربوط به آن تا به حال مورد توجه جدی قرار نگرفته است و تحقیقاتی که تاکنون صورت گرفته بیشتر به دوره متوسطه و دانشگاه و یا صنایع مربوط می‌باشد. با توجه به مبانی نظری رهیافت روانشناسی و همچنین رهیافت سازمانی و با توجه به مدل پرورش کارآفرینی احمدپورداریانی (۱۳۸۶) می‌توان گفت که پرورش دانش‌آموزان کارآفرین و توسعه مهارت‌های کارآفرینانه باید از مدارس ابتدایی نهادینه و اجرایی شود. بر این اساس است و

مفهوم شکل گرفته بر اساس مصاحبه با خبرگان، مورد تأیید می باشد. بر اساس یافته های پژوهش بعد فردی، بعد اجتماعی، بعد اقتصادی، بعد ساختاری، بعد رفتاری و بعد محیطی مهم ترین ابعاد شناسایی شده در پرورش دانش آموزان کارآفرین مقطع ابتدایی می باشد و همانگونه که نتایج تحلیل عاملی نشان داد $64/876$ درصد کل واریانس پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی توسط این ۶ بعد تبیین می شود. نتایج پژوهش با نتایج حاصل از تحقیقات احمدپور داریانی (۱۳۷۷، ۱۳۸۶)؛ احمدپوردارانی و مقیمی (۱۳۹۶) همچنین با نتایج پژوهش یعقوبی نجف آبادی (۱۳۸۹) قنبری (۱۳۹۲) مدرسی عالم و داوودی (۱۳۹۳) سبزه (۱۳۹۴) آسا (۱۳۹۴) گرائلی و پارسا (۱۳۹۵) شکراللهی (۱۳۹۶) ملااحمدی (۱۳۹۷) هیلبران (۲۰۱) مب (۲۰۱۲) او گبونا و همکاران (۲۰۱۳) مولج و همکاران (۲۰۱۵) هاینون و هایتی (۲۰۱۸) همسو و هم جهت است. یافته های این پژوهش روش سخنرانی، روش مباحثه گروهی، روش شبیه سازی، روش مصاحبه با کارآفرینان موفق، شروع کسب و کار واقعی یا مجازی، روش تدوین طرح کسب و کار، روش مطالعه موردی، روش کارورزی و روش مربی گری را به عنوان مهم ترین روش های پرورش دهنده دانش آموزان مدارس ابتدایی همانگونه که قبلاً توسط گیب و کاتن (۲۰۱۱) و کارلند و وبر (۲۰۱۵) و همچنین پوتر (۲۰۰۸)، ماسالویا (۲۰۰۸) در نظریه تنوع آموزش و پرورش کارآفرینی مطرح شده بود، شناسایی نمود. پژوهش های استیری (۱۳۸۹) بهمنی (۱۳۹۲) آراستی و همکاران (۱۳۹۵) هیلبران (۲۰۱۰) او گبونا و همکاران (۲۰۱۳) و ویات (۲۰۱۶) روش های متنوعی را به عنوان مهم ترین روش های پرورش دانش آموزان کارآفرین در مقطع ابتدایی پیشنهاد دادند.

یافته های پژوهش با استفاده از آزمون تحلیل عاملی تأییدی از طریق تکنیک مدلیابی معادله ساختاری مدلی با ۶ بعد، ۹ روش، ۷ زیرساخت و ۷ الزام پیرای پرورش دانش آموزان کارآفرین مقطع ابتدایی پیشنهاد که بار عاملی تمام آنها در حد قابل قبولی قرار دارد و ارتباط معناداری بین هر بعد، روش، زیرساخت و الزام با شاخص های مرتبط به آنها وجود

دارد و نیز نشان داد که، مقادیر به دست آمده در شاخص های برآزش مدل در کل ابعاد و شاخص ها (۶ بعد و ۶۴ شاخص) مطابق با استانداردها قابل قبول است و می توان با اطمینان اظهار نمود که مدل تحقیق از برآزش مناسبی برخوردار است. پژوهش های احمدپور داریانی (۱۳۷۷، ۱۳۸۶) مدل سه بخشی پرورش کارآفرینی علایی (۱۳۹۳) و مدل کسب و کار آموزش کارآفرینی در مدارس ابتدایی ایران توسط آسا (۱۳۹۴) و مدل ارتقاء خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی در دانش آموزان مدارس ابتدایی اسلونی ارایه شده توسط مولج و همکاران (۲۰۱۵) در راستای این پژوهش تاکید داشت.

در رابطه با پرورش ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی، ساختاری، رفتاری و زمینه ای و همچنین روش ها، زیرساخت و الزامات پرورش دانش آموزان کارآفرین پیشنهادهای زیر ارائه می شود:

- تقویت و پرورش روحیه حقیقت جویی، تعقل و تفکر، مطالعه، بررسی، تعمق، تحقیق، نقادی در دانش آموزان مدارس ابتدایی با بهره گیری از روش های تدریس پروژه و کارورزی

- معرفی الگوهای موفق کارآفرینی به دانش آموزان مدارس ابتدایی

- پرورش انگیزه پیشرفت و موفقیت طلبی، استقلال طلبی، خلاقیت، ریسک پذیری، کنترل درونی و تحمل ابهام دانش آموزان مدارس ابتدایی

- برگزاری کارگاه های آموزشی متنوع تدریس کارآفرینانه ویژه معلمان دوره ابتدایی

- هماهنگی با واحدهای کارآفرینی و معرفی دانش آموزان به واحدهای کارآفرینانه

استان و یا شهر جهت کارورزی

منابع

- آراستی، زهرا، قدوسی، سمیرا، باقری، افسانه (۱۳۹۵). بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق روش داستان سرایی بر نگرش کارآفرینانه دانش آموزان مقطع ابتدایی. فصلنامه توسعه کارآفرینی، دوره ۴، شماره ۹، ص ۶۱۲-۵۹۳.
- آسا، آرزو (۱۳۹۴). طراحی مدل کسب و کار آموزش کارآفرینی در مدارس ابتدایی ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.
- احمدپورداریانی، محمود (۱۳۷۷). طراحی و تبیین الگوی پرورش مدیران کارآفرین در صنعت. رساله دکتری مدیریت. تهران: دانشگاه تهران.
- احمدپورداریانی، محمود (۱۳۸۶). کارآفرینی. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- احمدپور داریانی، محمود، ملکی، علی (۱۳۹۳). کارآفرینی پیشرفته. تهران: انتشارات خانه کارآفرینی ایران.
- احمدپور داریانی، محمود، مقیمی، سید محمد (۱۳۹۳). مبانی کارآفرینی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- استیری، عالی (۱۳۸۹). ضرورت بسترسازی آموزش کارآفرینی در دوره ابتدایی و تبیین عناصر برنامه درسی برای آن. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء تهران.
- بهمنی، ندا (۱۳۹۲). شناسایی محتوا و روش تدریس آموزش کارآفرینی برای مقطع ابتدایی. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.
- سبزه، بتول (۱۳۹۴). طراحی الگوی برنامه درسی برای کودکان پیش از دبستان و ارزشیابی آن از دیدگاه متخصصان برنامه درسی. فصلنامه مطالعات پیش دبستان و دبستان، دوره ۱، شماره ۱، صفحه ۱۴۰-۱۶۰.
- شکراللهی، رضا (۱۳۹۶). بررسی عوامل موثر در پرورش کارآفرینی. فصلنامه فراسوی مدیریت، دوره ۵، شماره ۲۰، ۱۰۰-۷۹.

- قنبری، سلیمه (۱۳۹۲). شناسایی معیارهای ارزیابی آموزش کارآفرینی در مقطع ابتدایی. طرح پژوهشی. تهران: مرکز کارآفرینی دانشگاه تهران.
- شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.
- صافی، احمد (۱۳۹۳). سیر تحول تربیت معلم در آموزش و پرورش معاصر ایران: گذشته، حال و آینده. تعلیم و تربیت، ۲۴، ۴، ۲۷-۱۴.
- علایی، عذرا (۱۳۹۳). بررسی مولفه‌های موثر بر کارآفرینی و شیوه‌های پرورش آن مورد مطالعه: ستاد مرکزی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی. نشریه کار و جامعه، شماره ۱۶۷: ۵۶-۴۷.
- فهامی، منیژه و محزونیه، علی (۱۳۹۶). بررسی و مقایسه رفتار شهروندی سازمانی در بین اعضای هیئت علمی. روانشناسی تحلیلی شناختی، ۴، ۱۳، ۵۰-۴۱.
- گرائلی شیخ، رقیه و پارسا (۱۳۹۵). بررسی نقش آموزش کارآفرینی در پرورش استعداد کارآفرینی هنرجویان هنرستان‌های دولتی کار و دانش شهر اهواز. مقالات اولین کنفرانس ملی کارآفرینی در آموزش و پرورش، مشهد.
- محمدی الیاسی، قنبر؛ فراستخواه، مقصود؛ فرخ، شیما (۱۳۹۱). مهارت‌های استادان و مربیان کارآفرینی برای پرورش کارآفرینان نوپا. فصلنامه توسعه کارآفرینی، سال چهارم، شماره ۱۵، ۲۰۱-۱۸۵.
- مدرسی عالم، زهره و داوودی، آزاده (۱۳۹۳). شاخص‌های دیده بان جهانی کارآفرینی و ارزیابی آن در ایران طی سال‌های (۱۳۹۱-۱۳۸۷). فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی، سال دوم، شماره ۸: ۱۴۶-۱۲۵.
- معصومی، بهزاد، مهدی زاده، حسین و معصومی، خدیجه (۱۳۹۴). امکان‌سنجی آموزش مهارت‌های کارآفرینی. پنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین‌المللی مهارت‌آموزی و اشتغال. تهران: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای.
- مقیم، سید محمد، و کیلی، یوسف، اکبری، مرتضی (۱۳۹۵). نظریه‌های کارآفرینی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

ملا احمدی، علی (۱۳۹۷). توسعه کارآفرینی در مدارس ابتدایی. فصلنامه مطالعات کارآفرینی سال دوم، شماره ۳؛ ۱۵۱-۱۴۵.

منصوری، رضا (۱۳۹۵). ساز و کارهای حمایت از کارآفرینی دانش آموزان. مقالات اولین کنفرانس ملی مدیران آموزش و پژوهش، مشهد.

یعقوبی نجف آبادی، اشرف (۱۳۸۶). ضرورت آموزش کارآفرینی در مقاطع تحصیلی. ماهنامه رشد آموزش مشاور مدرسه، ۳، ۲۰، ۳۲-۲۸.

Brush, C. (2013). Global Entrepreneurial Leadership. *Journal of Education in Entrepreneurship*, 8,1, 136-155.

Cuerciv,D. (2016). A Theory of Political Entrepreneurship, *Modern Economy*, 2, 552-560.

Dyer, J. (2011). Entrepreneurship Behavior, Opportunity Recognition and The Origins of Innovative Ventures, *Strategic Entrepreneurship Journal*. 2, 307-318

Gibb, A. A. (2011). Enterprise culture- its meaning and implications for education and training. *Journal of European Industrial Training*, 11, 2-38.

Gibb, A. A. (2018). Entrepreneurship and enterprise education in schools and colleges: Insights from UK practice *Journal of Multidisciplinary Research*, 5, 1, 73-83.

Gibson, L. (2015). *New Perspectives on Humanities Models*. San Francisco-London: Jossey- Bass Publishers.

Glickman J.. (2017). *New perspective on Educational Entrepreneurship*, London: jossy- Bass publisher.

Harper, F.(2014). Contemporary perspectives on Innovation , *Universal Journal of Educational Entrepreneurship*. 4, 9, 2049-2054.

Heinonen, J. & Hytti, U. (2018). Back to basics: the role of teaching in developing the entrepreneurial university. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 11, 283-292.

Kim, Y. H. (2007). A Multidimensional Model of Public Entrepreneurship. Online at: <http://proquest.umi.com/pqdweb?RQT=302&cfc=1>.

Kirby, Z. (2014). Entrepreneurship education: can business schools meet the challenge?. Education Training, Vol. 46 Issue: 8/9, pp.510-519, VOLUME 46, ISSUE 8/9.

Kourilsky, M.L. and Karllson, B.(2016). The Early Environment and Schooling Experience of High-Tech Entrepreneurs: Insights for Entrepreneurship Education. International Journal of Entrepreneurship Education 1(1): 1-20.

Hiss, M. (2016). Effective Schools. Leadership 36, 1, 43-54.

Magzamen, S. (2018). Kichin Asthma: school-based Asthma Education in an urban community. The Journal of School Health. 78(12): 655-665.

Mbebeb, F. (2012). Developing productive life skills in children: Priming entrepreneurial mindsets through socialisation in family occupations. International Journal of Early Childhood, (41)2, 23-34.

Morris, A., Lewis, K. (2012).Entrepreneurship as a significant factor in societal quality of life. Journal of Business Research.۳۶-۲۱:(۱)۲۳

Morris, M., Schindehuttb M., Allenc, J. (2015). The entrepreneur's business model: toward a unified perspective. Journal of Business Research 58, 726 – 735.

Mulej, M. Likar, Borut, Cankar, Franc, Zupan, Blaž (2015). Educational Model for Promoting Creativity and Schools. Systems Research and Behavioral Science, vol. 32, issue 2, 205-213.

Nacionalni okvirni kurikulum, MZOŠ(2016). The Impact of Entrepreneurship Education.

Ogbonna Nwaju Ememe1,Stella Chinasa Ezech, Cecilia A. Ekemezie(2013). THE ROLE OF HEAD-TEACHER IN THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP EDUCATION IN PRIMARY SCHOOLS. Vol. 4 No. 1: Academic Research International. 249-242.

Paley, R.A. (2006). Entrepreneurship Research: Past Perspectives and Future Prospects. now Publishers Inc.

Rogers, Y (2018). School Dicipline Best Practice for Primary Schoohs. 1 Edition Sage Publication Company.

Shane,S., Venkataraman, R.(2015).THE PROMISE OF ENTREPRENEURSHIP AS A FIELD OF RESEANC. Academy of Management fleviow. Vol. 25, No. 1,217-226

Shapero, J. (2017). Shapero's Model: A Veritable Tool for Explaining Entrepreneurial Intentions and Attitudes among Management Technology Students in Mautech Yola, Adamawa State, Nigeria: *International Journal of Business and Management Invention*, Volume 5 Issue 12. PP—19-26.

Stanworth, T. et al (2013). Entrepreneurship: Contexts, opportunities and processes, *Business History* ۸-۱:(۱)۵۵

The European Commission of Entrepreneurship(2015). Promoting entrepreneurship. London: Falmer Press.

Wyatt, T. (2016). Creating the Primary Schools of Our Choice: A Principal's Perspective on Making Primary Schools Reform a Reality. Routledge.

Weaver, G., Henderson, D(2018). ENTREPRENEURSHIP EDUCATION PROGRAMS: THE CONTRIBUTION OF COURSES, SEMINARS AND COMPETITIONS TO ENTREPRENEURIAL ACTIVITY DECISION AND TO ENTREPRENEURIAL SPIRIT AND MINDSET OF YOUNG PEOPLE IN GREECE. *Journal of Entrepreneurship Education*, Volume 21, Issue 1 .

Zimmerer, F. (2016). Entrepreneurship, Economic Growth and Entrepreneurship Theories. *Mediterranean Journal of Social Sciences* ۱۶۸-۱۶۰:(۱۴)۵